

Centre i entorn: el partenariat en APS

Per què cal comptar amb partenariat en els projectes APS?

Òbviament, el centre educatiu podria crear des de zero la pràctica de servei d'un projecte APS, sent el centre l'únic protagonista, i imaginant que, d'aquesta manera, es podria ajustar molt millor el projecte a les necessitats i limitacions del grup classe. I també, per què no dir-ho, perquè qualsevol activitat sembla més senzilla si no es complica amb relacions externes a l'escola.

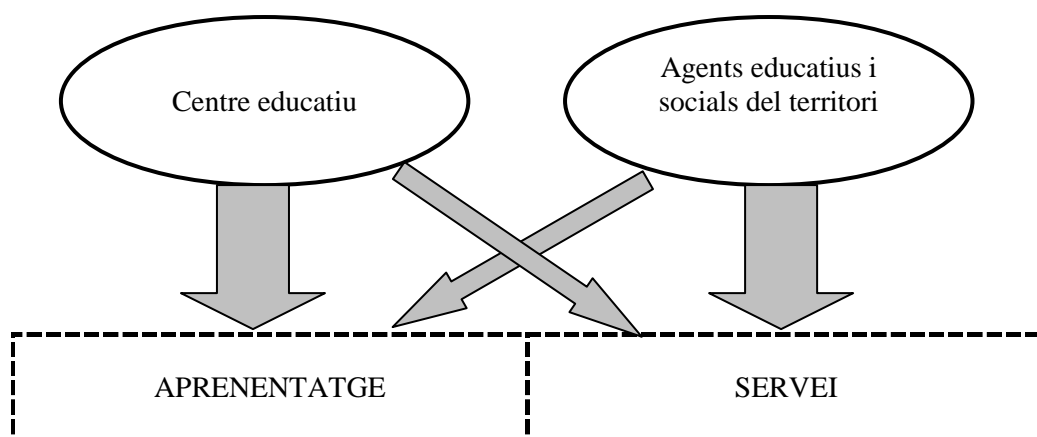
De fet, existeixen a Catalunya bons projectes APS que es generen, desenvolupen i tanquen dintre del mateix centre educatiu, sense que això sigui un impediment per considerar-los bones pràctiques d'aprenentatge servei d'alt valor educatiu. Per exemple, les experiències excel·lents en què els nois i noies més grans del centre es preparen per explicar contes als infants més petits, o per ensenyar-los caramelles, etc.

Ara bé, aquells projectes d'aprenentatge servei que es plantegen incidir directament en la comunitat necessitaran un mínim de relació i complicitat amb les entitats de l'entorn. No seria raonable planificar una intervenció en el parc o jardí pròxim al centre sense comptar amb els responsables municipals d'aquest servei públic; com tampoc ho seria programar un concert a un casal d'avis sense posar-se d'acord amb aquesta institució.

Però més enllà de raons d'estricta sentit comú, treballar amb partenariat, o, el que és el mateix, treballar en xarxa, aporta altres beneficis: aprofitar el potencial dels projectes, entitats i iniciatives que ja existeixen en els barris, població o país i també aprofitar l'oportunitat d'enfortir la xarxa ciutadana pel fet de coordinar-se el centre educatiu amb altres agents del territori.

Amb els agents educatius i socials el centre educatiu pot impulsar projectes d'APS en una situació d'equiparació, fent cada part "el que li toca":

- el centre educatiu és el que pot aportar més quant a la *definició dels aprenentatges* que han d'assolir els nois i noies i una mica menys quant al servei que és socialment necessari.
- els agents educatius i socials poden aportar més quant a la *definició del servei* que es socialment necessari i una mica menys quant als aprenentatges que han d'assolir els nois i noies.

A més de totes aquestes avantatges, en els projectes APS amb partenariat el centre educatiu en treu un profit tangible per diverses raons:

- perquè treballar amb partenariat facilita el coneixement directe els serveis educatius i no educatius del territori, cosa que facilita un millor aprofitament dels recursos existents.
- perquè coordinar-se i compartir responsabilitats educatives és bàsic per aconseguir arribar on l'escola sola no pot.
- perquè augmenta la motivació i els seus resultats acadèmics dels estudiants, pel fet de posar-los en contacte amb models positius de persones adultes i amb projectes socials útils i interessants.
- perquè millora la visibilitat i la imatge institucional del centre educatiu en el barri.
- perquè millora l'impacte social del centre educatiu en el barri, ja que difon a l'entorn la cultura educativa del professorat.

Partirem, doncs, de la base que sempre serà més ric el projecte de servei realitzat en cooperació amb altres institucions i entitats: cíviques, sociosanitàries, culturals, d'educació en el temps lliure, ecologistes, etcètera.

Tipus de partenariat per als projectes APS

L'establiment de relacions de partenariat o treball en xarxa per dur a terme projectes APS demana que el centre educatiu tingui identificats els agents educatius i socials de l'entorn amb els que pot treballar. El nostre país és ric tant en teixit associatiu divers com en propostes educatives municipals i, darrerament, també creix el nombre d'empreses privades interessades en donar suport a projectes educatius que tenen una projecció en la comunitat.

Podríem classificar els agents educatius i socials de moltes maneres, però potser els centres educatius fàcilment identificaran aquestes categories:

1. Entitats socials i ONG
2. Entitats d'educació en el lleure
3. Institucions públiques
4. Empreses privades

Naturalment, la relació de partenariat que es pot establir amb les entitats socials, les entitats d'educació en el lleure i les institucions públiques és diferent que la que es pot establir amb les empreses privades. En el primer cas serà necessari una definició consensuada del projecte i en el segon cas es tractarà més aviat d'aconseguir suport per a un projecte prèviament definit.

A continuació desglossem aquesta classificació i aportem algun exemple real de projecte realitzat amb cadascuna d'aquestes categories

1. Entitats socials i ONG

Especialitzades en causes de tipus:

- Social
- Assistencial
- Salut
- Medi Ambient
- Pau i solidaritat
- Cooperació Internacional
- Relació intergeneracional
- Interculturalitat
- Ajuda mútua
- ...

Un exemple:

Recuperació de la Bassa del Canal:
Alumnes de Secundària de l'Escola Povill d'Olesa de Montserrat, a l'analitzar el deteriorament ambiental del seu territori, decideixen contribuir netejant i arranjant un indret de valor ecològic, en col·laboració amb l'Associació Hàbitat, una entitat que promou l'apadrinament de zones naturals a través del "Projecte Rius".

2. Entitats d'educació en el lleure

Amb enfocament educatiu global:

- Centres d'esplai
- Agrupaments escoltes
- Casals de Joves i grups juvenils
- Moviments confessionals
- ...

Amb enfocament especialitzat:

- Corals infantils
- Grups de teatre
- Agrupacions folklòriques i culturals
- Equips esportius
- Clubs excursionistes
- Ludoteques
- ...

Un exemple:

Joves pel Barri
Nois i noies de l'IES Eduard Fontserè realitzen pràctiques d'ajudants de monitor a l'Esplai La Florida. Prèviament han rebut, per part dels monitors d'aquesta entitat, un Curs d'Iniciació al Voluntariat per sensibilitzar-se i adquirir coneixements sobre les necessitats dels infants i les famílies del barri i per preparar-se per dur a terme la tasca de donar un cop de ma als monitors en les activitats que organitza l'esplai.

3. Institucions públiques

- Museus
- Equipaments culturals
- Biblioteques públiques
- Teatres municipals
- Zoològic
- Parcs i Jardins
- Serveis socials del barri
- Programes educatius de diferents departaments de l'Administració Pública
- ...

Un exemple:

Apropa't als parcs
L'Institut Municipal de Barcelona i Parcs i Jardins conviden als centres educatius de primària i secundària a participar en aquest projecte, que consisteix en conèixeren profunditat un parc de la ciutat: vegetació, infraestructures, manteniment, usos, costos... i comprometre's a desenvolupar una acció de conservació, millora o difusió.

4. Empreses privades

Les empreses privades de caràcter local poden estar interessades en donar suport a determinats projectes dels centres educatius.

A vegades aquests projectes tenen a veure amb l'objecte de l'empresa, però altres vegades l'interès per part d'aquesta rau en incidir en l'entorn i obtenir un altre visibilitat.

Un exemple:

Projecte Xarxa

Aquest projecte promogut per la Fundació Universitària Martí L'Humà consisteix en diverses experiències d'aprenentatge servei amb el suport de tecnologies digitals que es porten a terme en 8 centres educatius del Vallès Oriental i Sud d'Osona. Tres empreses de la zona: Estabanell Energia, KH Lloreda i Segalés donen suport econòmic per fer-lo possible.

Nivells de relació amb el partenariat

Encara que el treball en xarxa sempre és un valor afegit, en general els centres educatius no estan massa acostumats. La cultura de treball aïllat, a vegades fins i tot endogàmic, està molt arrelada tant per part de moltes escoles com per part de moltes associacions.

Treballar en xarxa vol dir cooperar, però com que la *cooperació* entre els agents educatius del territori no és fàcil, probablement demana un esglaó intermig de *coordinació*. Diguem que coordinar-se és sobretot un acte d'intel·ligència però que cooperar, a banda d'intel·ligència, necessita un plus d'afectivitat i generositat.

Si bé la coordinació és el pas mínim necessari per començar a treballar en xarxa, i assolir-la ja és un gran pas, els centres educatius no haurien de renunciar a l'autèntica cooperació amb els agents educatius i socials del territori. Potser és un camí més llarg, més difícil, amb menys precedents, però sens dubte pot ser molt motivar. Analitzem una mica més les etapes d'aquest camí.

Coordinar-se amb els agents educatius i socials del territori

Coordinar-se no implica, necessàriament "fer coses junts". Implica conèixer el que fa l'altre, valorar-lo d'alguna manera i, en conseqüència, facilitar-se mútuament el camí. Això, que sembla senzill, no ho és tant. Veiem les fites que ens aprenen:

Fita número 1: Informació.

Sorprenentment, l'escola sovint desconeix el programa d'activitats de les entitats socials del barri, i a aquestes no sempre se'ls hi acut donar-lo a conèixer, de manera específica, als equips docents de les escoles i instituts del barri, d'una manera una mica més profunda que simplement penjant un cartell o distribuint fullets. D'altra banda, les entitats necessiten un mínim d'informació sobre els infants i joves i el seu procés educatiu, així com conèixer les preocupacions dels mestres al respecte.

El primer pas, doncs, és que el centre educatiu s'asseguri que disposa d'informació significativa sobre les entitats del barri i, alhora, estigui oberta a informar aquestes sobre el projecte educatiu de centre i altres característiques rellevants

Fita número 2: Reconeixement.

L'escola ja té legitimitat social, però les entitats socials, sobre tot les més petites, no prou encara. Cal que aquestes obrin la seva programació educativa, quan la tenen, a la incorporació de idees, orientacions, valoracions... dels equips docents del barri, encara

que aquests no hi participin directament. Donar a conèixer el projecte és informar, però demanar opinió i assessorament és un pas més.

El segon pas, doncs, demanaria que el centre educatiu valorés les actuacions de les entitats socials i estés disposat a compartir aquestes reflexions, com a pas important per anar construint una mateixa cultura pedagògica.

Fita número 3: Consideració.

Si el centre educatiu ja valora la tasca educativa de les entitats socials del barri, ha de posar atenció i sensibilitat a aspectes que cal coordinar per no perjudicar-se els uns als altres. Per exemple, si l'institut organitza una setmana cultural, unes convivències escolars, etcètera, en dates en què les entitats socials del barri acostumen a celebrar campanyes, actes extraordinaris o celebració d'efemèrides socials.

El tercer pas és, doncs, acostumar-se a actuar comptant que existeixen iniciatives i actuacions diverses amb les que pot ser necessari coordinar-se.

Fita número 4: Suport.

Si el professorat jutja educativament interessant el pla d'activitats de les entitats socials del barri, pot ajudar a divulgar-lo entre l'alumnat i les famílies, perquè el màxim d'estudiants hi participin. L'opinió de la mestra sempre és un referent per a tothom. Per exemple, convidant les entitats de del barri a que expliquin els seus projectes d'aprenentatge servei en una reunió de pares i mares.

El quart pas pot, doncs, aproximar encara més el centre educatiu als projectes de les entitats socials. Sovint, aquesta petita actuació de suport ja és, en sí mateixa, una manifestació de coherència i complicitat educativa important, que no s'ha de menystenir, en particular quan el centre educatiu, pel motiu que sigui, no pot impulsar un projecte d'aprenentatge servei.

Fita número 5: Connexió.

Si s'han assolit aquestes primeres fites, potser es pot donar un pas més: el centre educatiu podria animar-se a establir algun petit vincle. Per exemple, el professorat pot demanar als nois i noies alguna elaboració o alguna col·laboració per a la revista de l'escola de l'experiència viscuda a l'entitat social, en la línia de reforçar el currículum o senzillament estimular la motivació de l'alumnat.

Aquest cinquè pas ja col·loca el centre educatiu en la línia de començar a cooperar.

Cooperar amb els agents educatius i socials del territori

Com hem vist, cooperar és més que coordinar-se. Cooperar vol dir ser capaços de fer plegats alguna cosa en comú, encara que cada part assumeix el que li toca. Vol dir establir alguna mena d'associació, de comunitat, entre els centres educatius i les entitats socials.

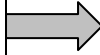
Els resultats d'aquesta cooperació poden ser molt diversos, entre d'altres:

1. El centre i l'entitat dissenyen i apliquen conjuntament el projecte APS
2. L'entitat social proposa el projecte APS i el centre s'implica activament.
3. El centre educatiu proposa un projecte APS i l'entitat s'implica activament

Tots els casos i variants possibles són prou vàlids mentre s'adaptin tant a les necessitats educatives dels nois i noies com a les necessitats socials recollides per les entitats.

1. El centre i l'entitat dissenyen i apliquen conjuntament el projecte

El centre educatiu i l'entitat social imaginem i planifiquen conjuntament un projecte d'aprenentatge servei que donarà satisfacció a les necessitats i prioritats de cadascuna de les parts.

Un exemple:

El monogràfic del bombardeig
L'IES Antoni Cumella i el Club Sant Jordi de Granollers planifiquen i porten a terme conjuntament un projecte d'aprenentatge servei en el qual els joves de l'institut i els jubilats elaboren una revista monogràfica sobre l'aniversari del bombardeig de la ciutat, per difondre entre la població aquesta etapa de la història de la ciutat.

2. L'entitat proposa el projecte i el centre s'implica

El centre educatiu s'implica activament en el projecte d'aprenentatge servei dissenyat per una entitat social, *fent-lo seu*, perquè considera que respon a les necessitats educatives dels alumnes i encaixa amb el projecte educatiu de centre.

Un exemple:

La Campanya del Banc de Sang
Nois i noies de l'IES Vila de Gràcia col·laboren activament en la campanya de donació al seu barri en el marc del projecte d'aprenentatge servei proposat pel Banc de Sang (Departament de Salut). Prèviament, en les assignatures de Ciències Socials i Educació per a la Ciutadania, adquireixen coneixements relatius a la sang, es sensibilitzen vers la problemàtica de la donació i exerciten habilitats comunicatives d'organització de campanyes cíviques.

3. El centre proposa el projecte i l'entitat s'implica

El centre educatiu, a partir de la necessitat expressada per una entitat social, dissenya el projecte d'aprenentatge servei coherent amb les seves necessitats educatives, que donarà satisfacció, al mateix temps, a les necessitats a les necessitats i prioritats de l'entitat.

Un exemple:

L'Aprenentatge Solidari:
A partir d'una demanda que reben de Càritas, l'Escola Solc No crea un projecte APS en el qual els alumnes del CFM Tècnic en Cures Auxiliars d'Infermeria organitzen un Taller de Cura del Ancià amb persones immigrants novingudes que volen treballar com a cuidadors domiliaris, i d'aquesta manera els alumnes reforcen els seus coneixements, habilitats, actituds i valors.

Recomanacions per treballar amb partenariat en projectes APS

Si el treball en xarxa aporta riquesa i diversitat, al mateix temps pot ser una font de divergència i conflictes, ja que els objectius de les associacions vinculades a una causa són diferents als de l'escola o entitat; la cultura de treball dels equips respectius pot no ser la mateixa; com tampoc els terminis, urgències o prioritats. Fins i tot l'apreciació dels resultats pot no coincidir.

Podem interpretar tot això com una complicació innecessària, o bé com una oportunitat de creixement i enfortiment institucional: en la mesura que el centre educatiu consolida el treball en xarxa amb altres agents educatius i socials del territori, desenvolupa una tasca educativa més integral, amb efectes multiplicadors i, per tant, més satisfactòria.

Per tal de convertir el treball en xarxa en una experiència fèrtil i motivadora, podria ser interessant tenir en compte els aspectes següents:

1. *Donar-se temps per al coneixement mutu.* Conèixer quines són les necessitats i prioritats de les entitats i veure quin pot ser el terreny comú amb el centre educatiu.
2. *Abans de cooperar, aprendre prèviament a coordinar-se.* Tenir l'experiència prèvia d'haver-se reconegut, donat suport, establert alguna petita vinculació.
3. *Connectar amb els interlocutors adients en les entitats socials.* Detectar qui assumeix el lideratge del projecte APS en l'entitat i establir una bona comunicació.
4. *Començar per projectes APS petits i molt concrets.* Evitar la temptació de tirar endavant projectes ambiciosos i difícils, propis de quan es té més recorregut fet.
5. *Posar per escrit els acords previs.* Consensuar i registrar els acords sobre tot pel que fa a les qüestions organitzatives, econòmiques i de distribució de responsabilitats.
6. *Mantenir comunicació fluïda durant l'execució del servei,* perquè en l'aplicació pràctica sorgeixen sempre imprevistos i dificultats.
7. *Registrar amb imatges el projecte en totes les seves etapes.* Cara a avaluar el projecte, compartir-lo i estabilitzar-lo, es important poder-lo explicar amb imatges.
8. *Fer una avaluació conjunta.* Compartir la valoració dels resultats acadèmics i dels resultats del servei, també amb les persones destinatàries, alumnes i famílies.
9. *Sostenir els projectes.* Perquè siguin forts, de qualitat i arribin a ser senyal d'identitat del centre educatiu, els projectes APS s'han de repetir i desplegar en el temps.
10. *Divulgar.* Si no es parla de l'experiència realitzada, al final es com si no existís. Difondre el projecte APS és una manera de consolidar també el treball en xarxa.

Roser Batlle

Capítol extret d'*Aprenentatge Servei i Ciutadania en el marc dels Plans Educatius d'Entorn*, dossier coordinat per Josep Ma. Puig, per al Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. 2008